

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Evidenčné číslo: 103002/B /2018/36097107837798660

VYUŽITIE ÚČTOVNÍCTVA V BOJI PROTI LEGALIZÁCII
PRÍJMOV Z TRESTNEJ ČINNOSTI
Bakalárska práca

2018

Dominika Adamicová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

VYUŽITIE ÚČTOVNÍCTVA V BOJI PROTI LEGALIZÁCII
PRÍJMOV Z TRESTNEJ ČINNOSTI
Bakalárska práca

Študijný program:	Účtovníctvo a audítorstvo
Študijný odbor:	Účtovníctvo
Školiace pracovisko:	Katedra účtovníctva audítorstva
Vedúci záverečnej práce:	prof. Ing. Miloš Tumpach, PhD.

Bratislava 2018

Dominika Adamicová

ABSTRAKT

ADAMICOVÁ, Dominika: *Využitie účtovníctva v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta hospodárskej informatiky; Katedra účtovníctva audítorstva. – Vedúci záverečnej práce: prof. Ing. Miloš Tumpach, PhD. Bratislava: FHI, 2017, 37 s .

Bakalárska práca je zameraná na legalizáciu príjmov z trestnej činnosti a na využitie účtovníctva v boji proti tomuto trestnému činu na území Slovenskej republiky. V prvej polovici práce oboznamujeme čitateľa o tom, čo je to legalizácia príjmov z trestnej činnosti a o jednotlivých fázach tohto procesu. Následne sa zameriavame na právne zabezpečenie proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti v Slovenskej republike. Popíšeme postavenie a úlohy Finančnej akčnej skupiny, s ktorou spolupracujú aj slovenské organizácie zaoberajúce sa bojom proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. V druhej polovici práce objasňujeme podstatu jednotlivých metód, prostredníctvom ktorých je možné príjmy z trestnej činnosti zlegalizovať. Najviac sa zameriavame na metódu, pri ktorej sa legalizujú príjmy z trestnej činnosti prostredníctvom podnikania. Práve pri tejto metóde je možné využiť účtovníctvo a údaje v účtovnej závierke v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Neodmysliteľné postavenie pri využívaní účtovníctva ako nástroja na odhaľovanie legalizácie príjmov z trestnej činnosti majú účtovníci, ktorí majú možnosť priameho nahliadnutia do účtovníctva. Mali by sa zameriavať na účtové skupiny a konkrétne účty, ktoré sme uviedli v práci, na ktorých možno sledovať odchýlky a na súvislosti medzi nimi predstavujúce podozrenie na legalizáciu príjmov z trestnej činnosti.

Kľúčové slová: legalizácia príjmov z trestnej činnosti, účtovníctvo, účtovník

ABSTRACT

ADAMICOVÁ, Dominika: *Use of accounting in fight against the money laundering*. University of Economics in Bratislava. Faculty of Economics Informatics; Department of accounting and auditing. Tutor: prof. Ing. Miloš Tumpach, PhD. – Bratislava: FHI, 2017, pages 37

The bachelor thesis is focused on the legalization of proceeds from crime and the use of accounting in the fight against this crime in Slovak republic. In the first half of the work, we inform the reader about the legalization of criminal proceeds and the phases of the process. Then we focus on legal protection against legalization of proceeds from crime. We describe the role and tasks of Financial Action Task Force with which also cooperate Slovak organizations aimed at combating the legalization of criminal proceeds. In the second half of the work, we explain process of individual methods through which the proceeds of crime can be legalized. We focus most on the method of legalizing income from crime through business. Accounting can be used to combat the legalization of proceeds from crime with this method. Indispensable position in the use of accounting as a tool for detecting legalization proceeds from crime has accountants who have direct access to accounting. They should focus on the account groups and specific accounts we have identified in the work on which it is possible notice deviations and the relations between them. These deviations and relations may represent suspicion on the legalization of proceeds from crime.

Key words: legalization of proceeds from crime, accounting, accountant

Obsah

Úvod	5
1 Súčasný stav danej problematiky doma a v zahraničí	7
1.1 Fázy legalizácie príjmov z trestnej činnosti	9
1.2 Legislatívne zabezpečenie proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti v Slovenskej republike	10
1.2.1 Slovenská republika ako súčasť Európskej únie a jej dosah na boj proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti	11
1.2.2 Zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti	12
1.2.3 Ustanovenia z Trestného zákona o legalizácii príjmov z trestnej činnosti	15
1.3 Finančná akčná skupina a jej pôsobenie v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti	15
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	17
3 Výsledky práce	19
3.1 Metódy legalizácie príjmov z trestnej činnosti využívané vo fáze umiestňovania	19
3.2 Metódy legalizácie príjmov z trestnej činnosti využívané vo fáze vrstvenia	21
3.3 Metódy legalizácie príjmov z trestnej činnosti využívané vo fáze integrácie	23
3.4 Banky v súvislosti s legalizáciou príjmov z trestnej činnosti	23
3.5 Legalizácia príjmov z trestnej činnosti vykonávaná prostredníctvom podnikania	25
3.5.1 Využitie účtovníctva v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti	26
3.5.2 Využitie údajov prezentovaných v účtovnej závierke v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti	29
3.6 Profesia účtovníka v súvislosti s legalizáciou príjmov z trestnej činnosti	30
3.6.1 Etický kódex a základné etické princípy účtovníkov	32
Záver	35
Zoznam použitej literatúry	36

Úvod

Každoročne sa v ekonomikách jednotlivých štátov nachádza niekoľko miliárd eur, ktoré sú získané z nelegálnych zdrojov. Legalizácia príjmov z trestnej činnosti a finančná kriminalita všeobecne majú obrovské ekonomické a sociálne dopady v podobe narušenia finančného systému v dôsledku podpory čiernej ekonomiky, podpory trestného činu a ekonomickej záťaže pre celé hospodárstvo v podobe ušlých daní a príjmov. Legalizácia príjmov z trestnej činnosti a trestný čin vo všeobecnosti sa stal viac medzinárodným a kontrola z finančného hľadiska je zložitejšia v dôsledku rýchleho pokroku v oblasti technológií a globalizácii finančných služieb.

Vlády po celom svete sa snažia bojovať proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Napriek tomu, že tento boj je čoraz intenzívnejší, v ekonomikách štátov sa stále nachádza veľké množstvo peňažných prostriedkov, ktoré boli získané nelegálnymi aktivitami. Ťažko povedať, či je tento stav spôsobený neplnením si úloh osobami, ktoré sa zaraďujú medzi povinné osoby, rýchlym vývojom technológií, z určitých hľadísk nedostatočným právnym zabezpečením alebo v niektorých prípadoch prehliadaním skutočností, ktoré nasvedčujú legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Je nutné, aby ľudia pochopili, že ako sa legalizácia príjmov z trestnej činnosti negatívne dotýka celej ekonomiky, rovnako má negatívny dopad aj na jednotlivca.

Bakalárska práca je rozdelená do troch kapitol, ktoré sú rozčlenené na niekoľko podkapitol. V prvej kapitole vysvetľujeme čo predstavuje pojem legalizácia príjmov z trestnej činnosti a z čoho vychádza definícia tohto pojmu v Slovenskej republike. Ďalej sme v práci uviedli jednotlivé fázy legalizácie príjmov z trestnej činnosti. Vymedzili sme aj základné legislatívne zabezpečenie proti trestnému činu legalizácie príjmov s ktorým súvisí nielen národná právna úprava, ale aj tá nadnárodná. Keďže dôležitú úlohu v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti zohrávajú *Finančná akčná skupina* a *Finančná spravodajská jednotka*, zamerali sme sa aj na ich pôsobenie.

V tretej kapitole sme vybrali a popísali tie metódy legalizácie príjmov z trestnej činnosti, ktoré sú najznámejšie a v najväčšej miere používané. Podrobnejšie sa zameriavame na banky, ktoré sa zaraďujú medzi povinné osoby a vo veľkej miere prispievajú v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Prostredníctvom bánk je možné legalizovať príjmy z trestnej činnosti, keďže na to „ponúka“ rôznorodé možnosti. Preto sa na finančnú inštitúciu, konkrétne banku, zameriavame z dvoch hľadísk. Najviac sa zameriavame na metódu, pri ktorej je možné využiť účtovníctvo v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti a tou je legalizácia príjmov vykonávaná prostredníctvom legálneho podnikania. Účtovníctvo sa môže aktívne podieľať na boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti s pomocou účtovníkov, ktorí musia sledovať podozrivé transakcie a následne ich hlásiť. V tejto súvislosti je preto dôležité viac apelovať na túto profesiu.

1 Súčasný stav danej problematiky doma a v zahraničí

Pojem legalizácia príjmov z trestnej činnosti môžeme vyhľadať v právnom poriadku, odbornej literatúre a článkoch v odborných časopisoch, ale bežne sa s ním môžu ľudia stretnúť aj prostredníctvom rôznych káuz. Tento pojem môžeme nahradiť aj slovným spojením *pranie špinavých peňazí*, keďže tieto pomenovania sú obsahovo totožné a pomenúvajú ten istý jav. Termín pranie špinavých peňazí sa používa hlavne v zahraničí, avšak štandardu slovenskej právnej terminológií je viac príznačné označenie *legalizácia príjmov z trestnej činnosti*. (Stieranka, 2001, s. 30) Pomenovanie pranie špinavých peňazí vzniklo ako voľný preklad anglického slovného spojenia *money laundering*. V súčasnosti sa vyjadrenie *pranie špinavých peňazí* využíva na Slovensku viac ako v minulosti a tiež aj výraz *money laundering*, keďže mnoho dokumentov (napríklad firemných) je písaných v anglickom jazyku, napriek tomu, že môže mať slovenského autora. V práci sa však budeme snažiť abstrahovať od pojmov *pranie špinavých peňazí* a *špinavé peniaze* a budeme používať termíny, ktoré sú kodifikované v slovenskej legislatíve.

Ak chceme definovať čo predstavuje proces legalizácie príjmov z trestnej činnosti, je nutné objasniť aj pojem špinavé peniaze resp. čo predstavujú príjmy získané z trestnej činnosti. Za špinavé peniaze môžeme vo všeobecnosti považovať také finančné prostriedky, ktoré boli získané nezákonnou cestou, teda aj výnosy z kriminálnych činností. (Stieranka, 2001, s. 31)

Legalizáciu príjmov z trestnej činnosti možno pomenovať alebo vysvetliť rôznymi spôsobmi. Mnoho krajín a takisto aj slovenská právna úprava zameraná na ochranu pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti vychádza z definície prijatej Dohovorom Organizácie spojených národov (OSN) proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropnými látkami a Dohovorom OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu. Tieto definície sú prevzaté do zákona o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a ochrane pred financovaním terorizmu v nasledujúcom znení:

- a. Legalizácia príjmov z trestnej činnosti predstavuje konverziu alebo prevod majetku s vedomím, že takýto majetok pochádza z akéhokoľvek trestného činu alebo účasti na trestnom čine alebo trestných činoch s cieľom utajiť alebo skryť nezákonný pôvod majetku alebo napomáhať osobám, ktoré sa podieľajú na páchaní takéhoto trestného činu alebo trestných činov, aby sa vyhli právnym následkom takéhoto konania.
- b. Zakrytie alebo zamaskovanie skutočnej povahy, zdroja, miesta, dispozície, pohybu a práv týkajúcich sa vlastníctva majetku s vedomím, že takýto majetok pochádza z trestného činu alebo trestných činov alebo z účasti na nich. (Paul Allan Schott, 2006, s. 2)

Legalizácia príjmov z trestnej činnosti sa spája s organizovaným zločinom, v dôsledku toho, že je jeho sprievodným znakom. Uskutočňuje sa dlhodobo, plánovane a za vidinou vysokého zisku s dostatočnými opatreniami proti odhaleniu tejto činnosti. Proces legalizácie príjmov vykonávajú alebo organizujú väčšinou vzdelaní ľudia s dostatočnými skúsenosťami a vedomosťami a práve preto sa legalizácia príjmov z trestnej činnosti zvykne označovať aj ako *kriminalita bielych golierov*. *„Nesporne stále ide o jeden z najnebezpečnejších negatívnych javov súčasnosti. Upevňuje pozície štruktúr organizovaného zločinu a ich vplyv na oficiálne inštitúcie v ekonomike, v štáte a v spoločnosti prepojením na korupčné aktivity.“* (Stieranka, 2001, s. 7)

Osoba, ktorá pácha trestný čin sa najprv pokúsi zabrániť tomu, aby si jeho nelegálnu aktivitu všimli daňové úrady, polícia alebo orgány činné v trestnom konaní. Ak je páchateľovi dokázané, že vykonáva trestnú činnosť, pokúsi sa zabrániť vypátraniu pôvodu majetku a jeho konfiškácií. Keď chcú osoby, ktoré páchajú trestný čin minúť získané nelegálne prostriedky, čelia dileme ako vynaložiť alebo investovať veľké sumy peňazí, pričom nemajú dôkazy odkazujúce na legitímny zdroj, čo by mohlo upriamiť pozornosť daňových úradov alebo audítorov. Aby sa peniaze mohli otvorene minúť, zločinci sa usilujú o to, aby neexistovalo priame spojenie medzi príjmami z trestného činu a skutočnými nelegálnymi aktivitami. Tiež sa snažia vytvoriť prijateľné právne vysvetlenie pôvodu peňazí.

1.1 Fázy legalizácie príjmov z trestnej činnosti

Všetky operácie spojené s legalizáciou príjmov z trestnej činnosti majú štyri typické znaky a to utajenie pravého vlastníctva a skutočného zdroju prostriedkov, zmena podoby a formy prostriedkov, zastretie stôp a kontrola procesu legalizácie. (Kotrasová, 2016, s. 8) Okrem uvedených štyroch znakov možno vymedziť tri zreteľné štádia cyklu legalizácie príjmov z trestnej činnosti, a to *umiestnenie*, *vrstvenie* a *integrácia*. Nie všetky transakcie týkajúce sa legalizácie príjmov z trestnej činnosti zahŕňajú všetky tri odlišné fázy a niektoré ich môžu dokonca zahŕňať omnoho viac. Proces legalizácie príjmov z trestnej činnosti môže mať veľmi zložitý priebeh, ale uvedená trojstupňová klasifikácia ho umožňuje lepšie pochopiť a môže byť nápomocná pri identifikovaní jednotlivých protiprávných konaní vykonávaných v rámci tohto procesu.

Fáza *umiestňovania* predstavuje včlenenie nelegálnych prostriedkov (fyzickej hotovosti alebo iných aktív získaných z trestnej činnosti) do ekonomiky štátu. Často je to dosiahnuté využitím služieb, ktoré ponúkajú finančné inštitúcie, kasína, obchody a iné podniky, či už domáce alebo medzinárodné. Táto fáza môže zahŕňať rozloženie veľkého množstva hotovosti na menšie sumy a ich vloženie na účet v banke, nákup vysoko hodnotných komodít alebo cenných papierov, vystavenie fiktívnych pohľadávok alebo vykazovanie neprimerane vysokých tržieb. Fáza *vrstvenia* predstavuje oddelenie nezákonných príjmov od ich zdroja prostredníctvom vrstiev finančných transakcií určených na zakrytie pôvodu príjmov. Táto fáza zahŕňa premenu príjmov z trestnej činnosti do inej formy a vytváranie komplexných vrstiev finančných transakcií na zamaskovanie stopy, zdroja a vlastníctva finančných prostriedkov. Tento krok môže zahŕňať transakcie ako realizácia bezhotovostných prevodov finančných prostriedkov z jedného účtu na účet iný, prevod peňažnej hotovosti na peňažné nástroje (finančné nástroje podľa zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov), investovanie do nehnuteľností a legitímnych podnikov. Dôležité v celom procese legalizácie príjmov z trestnej činnosti je poskytnutie evidentnej legitímnosti nezákonných prostriedkov prostredníctvom opätovného vstupu finančných prostriedkov do ekonomického systému napríklad v podobe tržieb z podnikania alebo rôznych osobných transakcií. Fáza *integrácie* predstavuje použitie nelegálnych prostriedkov na uskutočnenie bežných transakcií na vytvorenie vnímania legitímnosti.

Pri realizácii tejto fázy je z hľadiska pozorovateľa náročné rozlišovať medzi legálnymi a nelegálnymi prostriedkami a identifikovať nezákonnú činnosť

1.2 Legislatívne zabezpečenie proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti v Slovenskej republike

Vývoj ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti na území Slovenskej republiky výrazne ovplyvnili dve zásadné udalosti, za ktoré možno pokladať nastolenie demokratického režimu a vstup Slovenskej republiky do Európskej únie. Zmena režimu v roku 1989 priniesla mnoho nepopierateľných pozitív, avšak objavili sa aj negatívne skutočnosti, ktoré spočívali v náraste kriminality všetkého druhu a vo vytváraní čiernej resp. tieňovej ekonomiky, t. j. aj legalizácie príjmov z trestnej činnosti. Rôzne skupiny „podnikateľov“ využívali legislatívne medzery v právnom poriadku Slovenskej republiky a nedostatok peňažných prostriedkov v ekonomike štátu, preto pre nich bolo jednoduchšie vykonávať operácie na zlegalizovanie príjmov z trestnej činnosti (Stieranka, 2001, str. 26). Trvalo niekoľko rokov (od roku 1997 kedy bol zaznamenaný prvý klasický prípad legalizácie príjmov z trestnej činnosti až po rok 2000 kedy začal platiť zákon zastrešujúci tento trestný čin), kým sa vyvinuli adekvátne legislatívne bariéry proti páchaniu tejto činnosti. Osoby, ktoré legalizujú príjmy z trestnej činnosti však využívajú stále nové metódy a prostriedky. Preto treba legislatívny rámec zdokonaľovať a prijímať neustále nové opatrenia. Veľmi dôležité je zamerať sa na informačné technológie, cez ktoré sa v dnešnej dobe už vykonáva väčšina bankových operácií.

V prevažnej väčšine krajín existuje právny rámec zameraný na boj proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Na území Slovenskej republiky je vytvorený konkrétny zákon, ktorý upravuje danú problematiku a zároveň ide o samostatný trestný čin, upravený v Trestnom zákone. Východiskom legislatívneho rámca v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti sú medzinárodné dokumenty (Dohovory OSN, Európske smernice na predchádzanie a odhaľovanie legalizácie príjmov z trestnej činnosti), ktorých obsah sa transponoval do nasledujúcich vnútroštátnych predpisov: Zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti) a Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon

Súčasnú legislatívu legalizácie príjmov z trestnej činnosti primárne tvoria tieto uvedené zákony. Na danú problematiku však nadväzuje niekoľko ďalších zákonov napríklad Zákon č .171/1993 Z . z . o Policajnom zbore, Zákon č . 101/2010 Z . z . o preukazovaní pôvodu majetku, Zákon č . 39/2015 Z . z . o poisťovníctve, Zákon č . 483/2001 Z . z . o bankách. „Účelom právnej úpravy opatrení proti legalizácii je zabránenie zneužívania finančného systému na legalizáciu a financovanie terorizmu a vytvorenie podmienok pre odhaľovanie takéhoto konania.“ (Kotrasová, 2016, s. 8)

1.2.1 Slovenská republika ako súčasť Európskej únie a jej dosah na boj proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti

Vstup Slovenskej republiky do Európskej únie (EÚ) v roku 2004 znamenal. pre Slovenskú republiku prínos, určité výhody, ale na druhej strane aj nevýhody a to aj v oblasti legalizácie príjmov. Osoby, ktoré legalizujú príjmy z trestnej činnosti by mohli využiť voľný pohyb kapitálu, so zámerom uľahčiť si páchanie trestnej činnosti a poskytovať finančné služby, ktoré sú súčasťou integrovaného finančného systému. Preto sú potrebné koordinačné opatrenia na úrovni Únie. Zneužívanie finančného systému na legalizáciu príjmov z trestnej činnosti predstavuje riziko pre jeho integritu, správne fungovanie, povesť a stabilitu.

Európska únia preto k problematike legalizácie príjmov z trestnej činnosti vydáva smernice. Tieto právne akty stanovujú ciele, ktoré majú dosiahnuť členské štáty, je však na jednotlivých krajinách, aby navrhli vlastné právne predpisy, ktorými sa tieto ciele dosiahnu. Na Slovensku je momentálne v platnosti Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely legalizácie príjmov z trestnej činnosti alebo financovania terorizmu z 20. mája 2015. Táto smernica je štvrtou smernicou, ktorou sa rieši hrozba legalizácie príjmov z trestnej činnosti a mala byť do národných právnych poriadkov jednotlivých členských štátov EÚ primerane transponovaná s účinnosťou najneskôr k 26. júnu 2017

1.2.2 Zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti

Zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti je v platnosti od augusta 2008 a skladá sa z ôsmich častí. *Prvá časť* je venovaná predmetu úpravy a vymedzeniu základných pojmov. Pre účely našej práce a pochopenie ďalšej problematiky je nutné objasniť niektoré pojmy vymedzené v danom zákone. Konkrétne ide o pojmy *neobvyklá obchodná operácia*, *povinná osoba* a *konečný užívateľ výhod*. Zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti definuje *neobvyklú obchodnú operáciu* ako právny úkon alebo iný úkon, ktorý nasvedčuje tomu, že jeho vykonaním môže dôjsť k legalizácii príjmov. Konkrétne druhy obchodov, ktoré môžu byť neobvyklou obchodnou operáciou sú uvedené v § 4 ods. 2 tohto zákona. *Povinná osoba* má za úlohu sledovať podozrivé transakcie a vykonať hlásenia o týchto neobvyklých obchodných operáciách povereným orgánom. Povinné osoby sú taxatívne vymedzené v zákone o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti v § 5 ods. 1, 2 a 3. *Konečného užívateľa výhod* definuje zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti ako každú fyzickú osobu, ktorá skutočne ovláda alebo kontroluje právnickú osobu, fyzickú osobu – podnikateľa alebo združenie majetku, a každú fyzickú osobu, v prospech ktorej tieto subjekty vykonávajú svoju činnosť alebo obchod.

Druhá časť tohto zákona je venovaná starostlivosti, ktorú vykonáva povinná osoba vo vzťahu ku klientovi. Podľa stupňa starostlivosti, ktorá je vykonávaná voči klientovi ju delíme na základnú starostlivosť, zjednodušenú starostlivosť a zvýšenú starostlivosť. Jednotlivé druhy starostlivosti sa nachádzajú v § 10, 11 a 12. *Tretia časť* zákona objasňuje postup, ktorý má byť dodržaný v prípade zistenia neobvyklej obchodnej operácie a ďalšie povinnosti povinných osôb. Medzi ďalšie povinnosti povinnej osoby patrí aj vypracovanie interného predpisu, ktorý sa nazýva program vlastnej činnosti. Dokument by mal byť podrobným a praktickým rozpracovaním povinností povinnej osoby vyplývajúcich jej zo zákona. V tomto internom dokumente by malo byť podľa predmetu činnosti a konkrétnych podmienok povinnej osoby (podnikateľa) konkretizované, ako sa budú posudzovať neobvyklé obchodné operácie, ako sa bude postupovať pri zadržaní neobvyklej obchodnej operácie, akým spôsobom bude vykonávaná starostlivosť vo vzťahu ku klientovi, spôsob hodnotenia a riadenia rizík a pod. Obsah dokumentu by mal byť prispôsobený tak, aby povinné osoby vedeli podľa neho postupovať a plniť si svoje povinnosti. Internú smernicu k prechádzaniu legalizácie príjmov z trestnej činnosti je potrebné pravidelne aktualizovať. Táto aktualizácia musí prebehnúť vždy

aj vtedy, ak podnikateľ zmení predmet svojej činnosti. Povinná osoba je taktiež podľa zákona povinná zabezpečiť odbornú prípravu zamestnancov, ktorá je zameraná na oboznámenie sa s týmto programom a nepretržitý prístup zamestnanca k programu. V praxi môže ísť o účtovníka ako fyzickú osobu so živnostenským oprávnením, ktorý na základe zmluvy vedie účtovníctvo len pre klientov inej účtovníckej firmy, v dôsledku čoho sa riadi jej programom. Ak by takýto účtovník okrem toho viedol účtovníctvo pre svojich vlastných klientov, musel by si vypracovať vlastnú internú smernicu na prechádzanie legalizácie príjmov z trestnej činnosti. Za nevypracovanie programu vlastnej činnosti môže byť povinným osobám vyčíslená sankcia až do výšky 165 969 eur. *Štvrtá časť* zákona o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti je zameraná na povinnosti združenia majetku a vnútroštátneho správcu.

Piata časť zákona o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti definuje postavenie a úlohy Finančnej spravodajskej jednotky a ďalších orgánov v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Finančná spravodajská jednotka je začlenená v štruktúre Prezídia Policajného zboru, je jednou z jednotiek Národnej kriminálnej agentúry a člení sa na päť oddelení: *oddelenie neobvyklých obchodných operácií, oddelenie preverovania majetku, analytické oddelenie, oddelenie medzinárodnej spolupráce a oddelenie kontroly povinných osôb*. (Kotrasová, s. 8, 2016) Legislatívny rámec, ktorý upravuje činnosť Finančnej spravodajskej jednotky je predovšetkým zákon číslo 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a ďalej zákon číslo 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore. Finančná spravodajská jednotka plní úlohy centrálnej národnej jednotky v oblasti predchádzania a odhaľovania legalizácie. Je prioritne zameraná na prijímanie, evidovanie, analýzu, vyhodnocovanie a spracovávanie hlásení o neobvyklých obchodných operáciách. Finančná spravodajská jednotka je súčasťou celosvetovej siete finančných spravodajských jednotiek, ktoré uplatňujú odporúčania Finančnej akčnej skupiny (pôsobeniu Finančnej akčnej skupiny v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti sa bližšie venujeme v ďalšej podkapitole), preto ďalšou úlohou je aj spolupráca s príslušnými orgánmi ostatných členských štátov Európskej únie. Finančná spravodajská jednotka predstavuje kontrolný orgán a to voči povinným osobám podľa § 5 zákona číslo 297/2008 Z. z. Najčastejší problém, s ktorým sa Finančná spravodajská jednotka stretáva pri svojich kontrolách u povinných osôb, ktorý pokutuje je nevypracovanie programu vlastnej činnosti.

Národná banka Slovenska (NBS) vykonáva integrovaný dohľad nad účastníkmi finančného trhu. Z tohto dôvodu sa zameriava aj na prevenciu legalizácie príjmov z trestnej činnosti, teda uplatňuje opatrenia proti tomuto trestnému činu. Zákon č. 297/2008 v piatej časti vymedzuje pre NBS pri výkone dohľadu nad finančným trhom v tejto oblasti jej právomoci a povinnosti a to najmä v ustanoveniach § 29 a § 31. Národná banka Slovenska v súvislosti s touto problematikou aktívne spolupracuje so Spravodajskou jednotkou finančnej polície. Výkon dohľadu v tejto oblasti má oporu aj v ďalšom zo základných cieľov NBS pri výkone dohľadu nad finančným trhom a to prispievať k stabilite finančného systému ako celku, ako aj k bezpečnému a zdravému fungovaniu finančného trhu v záujme udržiavania jeho dôveryhodnosti. Veľmi dôležité je brať do úvahy aj to, že Slovenská republika je členským štátom Európskej únie a preto treba ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti venovať dostatočnú pozornosť s prihliadnutím na tento fakt. Príjmy z trestnej činnosti môžu poškodiť nielen stabilitu a dobré meno slovenského finančného sektora, ale aj ohroziť spoločný európsky trh, napríklad v dôsledku využívania nelegálnych prostriedkov finančnými inštitúciami pri vykonávaní ich obchodnej činnosti.

Šiesta a siedma časť zákona o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti vysvetľuje čo predstavuje správny delikt v nadväznosti na konkrétne paragrafy v tomto zákone, opatrenia vykonávané na zamedzenie legalizácie príjmov z trestnej činnosti a zodpovednosť za škodu. V *ôsmej časti* zákona o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti sa nachádzajú prechodné a záverečné ustanovenia.

Zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti bol niekoľko krát novelizovaný. Pri zmenách tohto zákona sa reagovalo najmä na smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ), ktoré majú byť implementované do zákonov jednotlivých členských štátov. Vo februári 2018 bola schválená novela tohto zákona poslancami Národnej Rady Slovenskej republiky, ktorá vychádza zo smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 2015/849 z 20. mája 2015 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu, ktorou sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie č. 648/2012 a zrušuje smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/60/ES a smernica Komisie 2006/70/ES. Zoznam jednotlivých právne záväzných aktov Európskej únie, ktoré boli transponované do právneho poriadku Slovenskej republiky sú uvedené v prílohe č. 1 Zákona č. 297/2008 Z. z. Za najdôležitejšie zmeny v zákone o ochrane

pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti môžeme považovať zníženie limitu pre zaradenie právnickej osoby alebo fyzickej osoby - podnikateľa medzi povinné osoby pri obchodoch v hotovosti z 15 000 eur na 10 000 eur, povinnosť zisťovať konečného užívateľa výhod a to, či klient nie je politicky exponovanou osobou. Zmeny v zákone o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu nadobudli účinnosť 1. marca 2018

1.2.3 Ustanovenia z Trestného zákona o legalizácii príjmov z trestnej činnosti

Trestný zákon je právnym prostriedkom, ktorý vyvodzuje trestnú zodpovednosť aj pre trestnú činnosť, akou je legalizácia príjmov z trestnej činnosti, konkrétne v § 233 a § 234. Dôsledky sa vyvodzujú voči osobám, ktoré vykonávajú tento druh trestnej činnosti alebo takéto konanie neoznámia. Uvedené ustanovenia umožňujú postihovať všetky formy legalizácie príjmov z trestnej činnosti vrátane organizovaného zločinu a to v nadväznosti na Zákon č. 297/2008 Z. z. Trest odňatia slobody sa môže pohybovať až do výšky 20 rokov v závislosti od toho, či ide o konanie z osobitného motívu, v závislosti výšky prospechu, ktorý získa osoba, ktorá legalizuje príjmy pre seba alebo pre niekoho iného, či ide o výnosy z predaja omamných látok alebo o legalizáciu príjmov verejným činiteľom. Podľa § 234 Trestného zákona ak osoba neoznámia alebo neohlási skutočnosti nasvedčujúce tomu, že niekto iný spáchal trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti napriek tomu, že jej to vyplýva z povahy zamestnania alebo funkcie potrestá sa odňatím slobody na dva až osem rokov. Ak páchatel nemohol oznámenie alebo ohlásenie urobiť bez toho, že by seba alebo blízku osobu neuviedla do nebezpečenstva trestného stíhania, takýto čin nie je považovaný za trestný.

1.3 Finančná akčná skupina a jej pôsobenie v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti

Finančná akčná skupina angl. The Financial Action Task Force (FATF) je medzivládny orgán, ktorý bol zriadený v roku 1989 ministrami jej členských štátov. Toto zoskupenie vytvorili krajiny G7, neskôr sa k nim pridali krajiny OECD (Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj) a Európska komisia, Hong Kong, Singapur a Gulf Cooperation Council. FATF v súčasnosti zahŕňa 34 členských krajín a 2 regionálne organizácie. Hlavná činnosť práce FATF spočíva vo vypracovaní odporúčaní, ktoré následne môže krajina, ktorá chce účinne bojovať proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti aplikovať do svojho právneho poriadku.

Odporúčania nie sú viazané medzinárodnou zmluvou, avšak každá krajina, ktorá sa nimi riadi vydala tzv. vládny prísl'ub, že bude bojovať proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti na národnej, ako aj medzinárodnej úrovni so zachovaním týchto princípov. Odporúčania FATF možno rozdeliť do troch kategórií - *právne odporúčania*, *odporúčania týkajúce sa finančných predpisov* a *odporúčania týkajúce sa medzinárodnej spolupráce*. FATF odporúčania pravidelne reviduje aby sa zabezpečilo, že budú aktuálne, relevantné a zároveň aby boli univerzálne aplikovateľné. Potom FATF sleduje vývoj takýchto krajín, resp. svojich členov pri vykonávaní potrebných opatrení. Okrem činností týkajúcich sa odporúčaní skúma techniky legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu a podporuje prijatie a implementáciu vhodných opatrení na zamedzenie legalizácie príjmov z trestnej činnosti na celom svete.

FATF uvádza štyri vysoko rizikové skupiny profesií, ktoré môžu byť použité na legalizáciu príjmov z trestnej činnosti a to: organizácie, ktorých hlavnou funkciou je poskytovanie finančných služieb, a ktoré zároveň nespádajú do regulovaného finančného systému, spoločnosti, ktorých základnou funkciou je nákup a predaj starožitností, obchodníci s drahokamami, agenti s nehnuteľnosťami a pod., podniky, ktorých základným poslaním je ponúkať nejakú formu hazardných hier, profesionáli, ktorí poskytujú svoje odborné služby v niektorej krajine ako sú napríklad právnici, notári alebo účtovníci.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom bakalárskej práce bolo analyzovať možnosti využitia účtovníctva v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. V práci sú charakterizované metódy legalizácie príjmov z trestnej činnosti, ktoré sú najviac využívané nielen na území Slovenskej republiky, ale aj v zahraničí. Po objasnení postupu jednotlivých metód sa zameriavame na tú, ktorá má najväčší vplyv na účtovníctvo a tou je legalizácia príjmov vykonávaná prostredníctvom podnikania. Popíšeme postup takejto metódy, pričom sa zameriame na podnik, v ktorom sa platí prevažne v hotovosti a postup, pri ktorom sa umelo navyšuje obrat o peňažné prostriedky z nelegálnych zdrojov vo vzťahu na konkrétne účtové skupiny. Na tento postup sa zameriavame z toho dôvodu, že predstavuje tradičnú realizáciu legalizácie príjmov z trestnej činnosti v rámci vybranej metódy. V dôsledku toho, že legalizácia príjmov prostredníctvom podnikania nevyužíva iba tento jeden spôsob, opíšeme aj ostatné účty z účtovej osnovy, na ktorých možno pozorovať umiestnenie nelegálnych zdrojov do finančného systému štátu. Spozorované odchýlky, na uvedených účtovných skupinách ktoré môžu predstavovať riziko legalizácie príjmov z trestnej činnosti môžu následne slúžiť v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Dôležitou súčasťou celého procesu legalizácie príjmov z trestnej činnosti pri metóde legalizácie príjmov vykonávanej prostredníctvom legitímneho podnikania sú aj účtovníci, na ktorých pôsobenie sa môžeme pozeráť z dvoch hľadísk. Z jednej strany môžu účtovníci využiť svoje znalosti na uľahčenie vstupu nelegálnych prostriedkov do finančného systému a na druhej strane predstavujú dôležitý prvok pri odhaľovaní legalizácie príjmov z trestnej činnosti tým, že majú povinnosť hlásiť podozrivé transakcie.

V teoretickej časti práce vychádzame zo slovenskej právnej úpravy, ktorá upravuje danú problematiku, najmä zákon č. 297/ 2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovaním terorizmu. Odborná literatúra väčšinou definuje legalizáciu príjmov z trestnej činnosti v podobnom znení ako zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti. Väčšina odborných literatúr a odborných článkov zameraných na problematiku legalizácie príjmov z trestnej činnosti vrátane zahraničných zdrojov sa zhoduje v rozdelení celého postupu legalizácie príjmov do troch odlišných fáz. Veľmi dôležité je prihliadať na legalizáciu príjmov z trestnej činnosti z pohľadu Európskej únie, keďže Slovenská republika je už niekoľko rokov súčasťou tohto integračného zoskupenia. V tejto súvislosti preto

vychádzame aj z obsahu európskych smerníc, ktorých znenie musí byť implementované do právneho poriadku Slovenskej republiky.

V praktickej časti, v ktorej sú opísané jednotlivé metódy legalizácie príjmov z trestnej činnosti sme vychádzali zo súvisiacich zákonov akými sú zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách, zákon č. 39/2015 o poisťovníctve, zákon č. 171/2005 Z. z. o hazardných hrách, zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve, zákon č. 289/2008 Z. z. o používaní elektronickej registračnej pokladnice a zároveň z knižných a internetových zdrojov, ktorých prehľad uvádzame v zozname použitej literatúry. Podrobnejšie analyzujeme postavenie bánk v súvislosti s legalizáciou príjmov z trestnej činnosti. Banky pri plnení povinností, ktoré im vyplývajú zo zákona v oblasti legalizácie príjmov z trestnej činnosti sa riadia najmä metodickým usmernením Útvoru dohľadu nad finančným trhom Národnej banky Slovenska k ochrane banky a pobočky zahraničnej banky pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a pred financovaním terorizmu. Pri legalizácii príjmov z trestnej činnosti vykonávanej prostredníctvom podnikania, sme na základe poznatkov z podvojného účtovníctva a naštudovanej problematiky legalizácie príjmov z trestnej činnosti vyčlenili účtovné skupiny a účty, ktoré môžu byť využité v boji proti trestnému činu legalizácie príjmov.

3 Výsledky práce

Metódy, ktoré sa využívajú na legalizáciu príjmov z trestnej činnosti sa v jednotlivých krajinách líšia a to buď z dôvodu rôznych charakteristík alebo faktorov, ktoré sú pre každú krajinu jedinečné, vrátane jej hospodárstva, zložitosti finančných trhov, režimu proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti, úsilia v oblasti presadzovania práva a medzinárodnej spolupráce. (Schott, 2002, s . 10) Tieto metódy sa neustále vyvíjajú a menia. Preto je nutné nepretržite vyvíjať opatrenia, ktoré budú včasné a účinné. Aj keď mnohé vlády na celom svete majú zavedené povinnosti proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti najmä v bankovníctve, došlo k posunu v tejto oblasti legalizácie v rámci štandardného bankového sektora do nebankového finančného sektora, na nefinančné podniky a profesie. V dôsledku toho môžeme tvrdiť, že v súčasnej dobe môže byť účtovníctvo využívané v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti.

3.1 Metódy legalizácie príjmov z trestnej činnosti využívané vo fáze umiestňovania

Pašovanie hotovosti je jedna z najstarších metód využívaná vo fáze umiestňovania. Hromadné zásielky sú prepravované cez hranice alebo skryté v nákladoch. Osoby, ktoré chceli príjmy z trestnej činnosti zlegalizovať si dokonca kupovali transportné spoločnosti, aby mohli skryť hotovosť vo vnútri prepravovaného tovaru. Na pašovanie hotovosti môžu byť použité tiež služby pošty alebo kuriérskych spoločností. Pašovanie hotovosti sa zdá byť na vzostupe, čo môže byť čiastočne pripísané úspechu opatrení bánk proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. *Smurfing* alebo *štruktúrovanie vkladov* predstavuje rozloženie veľkej sumy peňazí na menšie, ktoré sú menej podozrivé, čo je cieľom tejto metódy. Peniaze sú uložené na jeden alebo viacero účtov jednou alebo viacerými osobami počas dlhšieho obdobia. Na území Slovenskej republiky však hodnota vložených peňazí nesmie presiahnuť sumu 10 000 eur. Výška tejto sumy je upravená zákonom č . 297/2008 Z . z . o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti. Takto vložené peniaze môžu byť následne preposlané napríklad na účet, ktorý bol založený v zahraničí, aby stopy neviedli ku zdroju. Neskôr sa peniaze vrátia späť a môžu byť použité napríklad na nákup aktív. Indikátormi tohto procesu sú, že peňažné prostriedky sú nadobudnuté z krajín s vysokou mierou korupcie, často je tento proces spojený so skrytou prepravou hotovosti a neočakávanou platbou s vysokou hotovosťou. Vklad nelegálnych

peňažných prostriedkov do banky je stále náročnejší v dôsledku prijatých opatrení na zamedzenie legalizácie príjmov z trestnej činnosti prostredníctvom finančnej inštitúcie akou je banka. V dôsledku tejto situácie nastal presun realizácie legalizácie príjmov z trestnej činnosti do iných finančných inštitúcií ako sú leasingové spoločnosti, zmenárne, stávkové kancelárie alebo realitné kancelárie, ktorých pôsobenie je menej pod kontrolou štátnej moci. Pri *stávkových kanceláriách* sú peniaze v hotovosti vsadené do hry a výhra je prevedená na účet v banke. Tradičným postupom je vsadiť si na dve protichodné možnosti výhry, tým pádom je výhra istá. Zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti nariaďuje aj to, že pri online tipovaní musia internetoví stávkari poslať dva doklady totožnosti a výpis z účtu. Podobne fungujú aj *herne*. Predajca drog prinesie obnos peňazí so sebou a vloží peniaze do hracích strojov. Možno časť svojich peňazí stratí, ale väčšinu svojho podielu si zoberie späť. Potom si vezme vytlačený lístok, ktorý dokazuje, že v ten deň hral. Tieto stroje poskytujú príležitosť pre páchatel'ov trestného činu rýchlo konvertovať veľkú sumu peňazí na virtuálnu menu a neskôr ich premeniť znovu na peniaze s reálnou hodnotou. Preto sa aj v Zákone o hazardných hrách č. 171/2005 Z. z. spomína legalizácia príjmov z trestnej činnosti. Naopak si môže osoba, ktorá chce príjmy legalizovať kasíno kúpiť, keďže kasína predstavujú druh podnikania s intenzívnou peňažnou hotovosťou. Výška tržieb držaných v hotovosti preto nebude podozrivá. *Segment nákupu a predaja realít* predstavuje nemalý problém v oblasti legalizácie príjmov z trestnej činnosti a pre majiteľ'ov nelegálne nadobudnutých peňažných prostriedkov naopak veľký potenciál. Realitný sektor už nie je zameraný len na nákup a predaj realít, ale do tohto segmentu sa pridružilo aj obchodovanie s cennými papiermi, ktoré sú odvodené od realít, či fondov, ktoré sem investujú. Takto sa rozšíril okruh ľudí, ktorí môžu investovať do realitného sektora. Preto si tento sektor zaslúži zvýšenú pozornosť. Zároveň je však veľmi náročné identifikovať tie transakcie, ktoré predstavujú legalizáciu príjmov z trestnej činnosti. V prvej fáze legalizácie príjmov z trestnej činnosti možno umiestniť peňažné prostriedky do ekonomiky štátu aj tak, že osoba, ktorá legalizuje príjmy z trestnej činnosti splatí prevažne nečakane úver, pôžičku alebo čerpaný úver na kreditných kartách alebo sa môžu uskutočniť menové výmeny, t. z. nákup zahraničných mien za nelegálne prostriedky.

3.2 Metódy legalizácie príjmov z trestnej činnosti využívané vo fáze vrstvenia

V druhej fáze sú často využívané služby *zámorských bánk*, kam sú vkladané peniaze prostredníctvom offshore účtov (každý účet založený v zahraničí). Offshore bankové inštitúcie, čiže zámorské banky sa špecializujú na poskytovanie bankových služieb osobám, ktoré nie sú rezidenti toho štátu, v ktorom banka pôsobí. Obvykle bývajú založené v krajinách označovaných ako *daňové raje*. Tieto krajiny vďaka svojmu vysokému bankovému tajomstvu umožňujú zachovať právo na súkromie vlastníka, zabezpečiť anonymný bankový účet, ako aj finančný majetok na ňom uložený. Aj keď vplyvom globálnych ekonomických zmien sa nedá účet otvoriť úplne anonymne, stále existuje mnoho spôsobov pre zachovanie súkromia. Práve táto anonymita majiteľa účtu, jeho finančného majetku a to, že tieto banky neposkytujú údaje tretím stranám sú pre páchatel'ov trestného činu legalizácie príjmov z trestnej činnosti lákavé. Navyše pri založení účtu nie je nutná fyzická prítomnosť klienta a celý proces sa môže zrealizovať prostredníctvom internetu alebo telefónu. Daňové úniky a legalizácia príjmov z trestnej činnosti sú dôležité oblasti, ktoré spolu súvisia a je potrebné ich aktívne riešiť. V posledných rokoch sa boj proti týmto problémom stal politicky dôležitejším. Ďalší spôsob ako môžu byť príjmy z trestnej činnosti zlegalizované je poskytovanie *pôžičiek s nízkymi alebo žiadnymi úrokmi*. Táto technika umožňuje prenášať veľké množstvo hotovosti, keďže predstavujú pôžičku pre iných ľudí a tým pádom sa dá vyhnúť nutnosti vloženia peňažných prostriedkov do banky alebo inej inštitúcie. Osoba, ktorá si požičiava peniaze pravdepodobne tuší pochybnú povahu úveru, ale nebude podávať informácie o tomto obchode v dôsledku výhod, ktoré dostane v podobe nízkych respektíve žiadnych úrokov. *Zmenáreň* zabezpečuje právny spôsob výmeny peňazí za inú vybranú menu, ale často sú zneužívané v súvislosti s neoprávnenými prevodmi peňazí, práve z toho dôvodu, že nie sú tak prísne regulované ako banky. Preto sa tieto transakcie presúvajú z bánk do takýchto druhov podnikov. *Sektor poisťovníctva* je pre páchatel'ov trestného činu legalizácie príjmov rovnako lákavý ako bankový sektor a pomerne ľahko zneužíteľný. Dôvodom pre používanie poisťných produktov na legalizáciu môže byť ich značná dostupnosť a takisto závislosť poisťovní predovšetkým na finančných agentoch, prostredníctvom ktorých páchatelia dokážu nelegálne prostriedky do poisťovní umiestniť. Ide najmä o produkty životného poistenia. Ohrozené sú najmä tie druhy poistenia, kde páchatel' zaplatí celé poistné na začiatku a potom poistnú zmluvu predčasne zruší aj napriek hrozbe určitej sankcie.

Výška tejto sankcie však predstavuje pre páchatel'a stále akceptovateľnú sumu. (Kotrasová, 2016, str. 8) Z tohto dôvodu patria poisťovne medzi povinné osoby, ktorým zákon ukladá povinnosť identifikovať osoby, ktoré majú prevziať poisťné plnenie. Povinná osoba v podobe poisťovne vykonáva starostlivosť vo vzťahu klientovi pri zmluve napríklad o životnom poistení v takom rozsahu, ktorý upravuje zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti. Ďalšou technikou legalizácie príjmov z trestnej činnosti môže byť *fiktívny predaj alebo nákup*. Táto technika zahŕňa použitie falošných objednávok. Nákup alebo predaj sa môže uskutočňovať s legitímnymi organizáciami, ktoré nemajú znalosti o existencii objednávok. Zároveň sa vytvárajú fiktívne obchodné doklady, ktoré vysvetľujú dodatočné príjmy uvedené v účtovníctve, ktoré pochádzajú z nezákonných činností. *Schránkové spoločnosti* využívané na legalizáciu príjmov z trestnej činnosti sú podniky vytvorené za účelom skryť skutočné vlastníctvo obchodných účtov a iného druhu majetku. Takéto spoločnosti sú väčšinou zriadené v krajinách, známych pre svoje silné bankové tajomstvo alebo pre slabé legislatívne zabezpečenie proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Založenie schránky je pomerne jednoduché, lacné a majú jednoduchú administráciu. Napríklad schránkovú firmu v daňovom raji si založí úradník, ktorý získal úplatok vo výške sto tisíc eur. K tejto firme je zriadený účet na, ktorý si tento úplatok prevedie ako peniaze zdanlivo získané z legálneho obchodu. Úradník má potom možnosť peniaze z účtu vybrať alebo môže platiť kartou z nelegálnymi prostriedkami uloženými na účte. Za *tieňové bankovníctvo* sa môže považovať akákoľvek finančná operácia mimo konvenčného alebo regulovaného bankového a finančného sektora. Do podzemného bankovníctva možno začleniť aj termín *hawala*. Tento spôsob legalizácie príjmov z trestnej činnosti je založený na dôvere a jeho podstatou je premiestniť peniaze a to bez akéhokoľvek ich pohybu. Existuje zákazník A, ktorý požiada hawala makléra X o prevod peňazí na inú osobu a zároveň určí niečo ako heslo celého obchodu. Maklér X kontaktuje v mene zákazníka A, hawala makléra Y, vo väčšine prípadov v inom cudzom meste, aby kontaktoval príjemcu peňazí B a súčasne ho oboznámi s heslom alebo inými podmienkami týkajúcimi sa tohto obchodu. Zákazník (príjemca) B bol taktiež o hesle informovaný od zákazníka A. Ak je heslo správne, má nárok na sumu peňazí od makléra, ktorá je znížená o určitú províziu.

3.3 Metódy legalizácie príjmov z trestnej činnosti využívané vo fáze integrácie

Investície na kapitálovom trhu sa môžu uskutočniť v každej fáze legalizácie príjmov z trestnej činnosti. V prvej fáze ide o nákup za nelegálne peňažné prostriedky. Príjmy z trestnej činnosti môžu byť investované do finančných aktív, čím sa zabezpečí to aby nemuseli byť držané v hotovosti, čo môže predstavovať podozrenie. Kapitálový trh sa môže využiť aj vo fáze vrstvenia alebo integrácie. Nakúpené aktíva ako napríklad akcie alebo dlhopisy sú spojené s relatívne nízkym rizikom a preto prípadná možnosť straty peňazí je nízka. Okrem toho takéto aktíva sú vysoko likvidné a preto ich možno ľahko premeniť späť na hotovosť. Na kapitálovom trhu možno investovať aj do derivátov. Deriváty predstavujú finančné aktíva, ktoré všetky majú spoločné, že predstavujú akúsi stávku na budúcnosť, keďže sa vysporiadanie odohráva vo vopred dohodnutý termín v budúcnosti. Hodnota derivátov je odvodená od iného finančného produktu, tzv. podkladového aktíva napr. akcie, cudzej meny alebo úrokovej sadzby. V prípade nákupu derivátov je opäť nutná prítomnosť nečestného makléra. Deriváty je možné ľahko premeniť na hotovosť, ale oproti klasickým finančným nástrojom sú rizikovejšie. Legalizácia príjmov sa môže uskutočniť aj *investovaním nelegálnych peňazí do odpisovaného a neodpisovaného majetku*. Takáto transakcia by vyžadovala realitného agenta alebo notára, ktorý je ochotný prehliadnuť fakt, že zákazník chce platiť za tak drahé aktíva v hotovosti.

3.4 Banky v súvislosti s legalizáciou príjmov z trestnej činnosti

Banky boli historicky a naďalej aj sú významným mechanizmom legalizácie príjmov z trestnej činnosti. Zohrávajú dôležitú úlohu vo všetkých etapách legalizácie príjmov z trestnej činnosti. V prvom štádiu predstavujú miesto, kde sa môžu výnosy z trestnej činnosti umiestniť a to buď v hotovosti, výmenou bankoviek s nízkou menovitou hodnotou za väčšie alebo napríklad využiť možnosť trezorov a následne tieto prostriedky pomocou finančných operácií premiestniť na iné miesta. V druhom štádiu môžu banky s použitím rôznych špecifických finančných služieb zamaskovať pôvod príjmov. Potom sa v relatívne rýchлом čase môžu tieto peňažné prostriedky previesť do takmer všetkých krajín sveta. V treťom štádiu môžu banky vykonávať rôzne transakcie a operácie, ktoré zabezpečia integráciu peňazí do ekonomiky. Pri legalizácii príjmov z trestnej činnosti prostredníctvom bánk je často spomínaný pojem bankové tajomstvo. Zákon o bankách hovorí, že predmetom bankového tajomstva sú všetky informácie a doklady týkajúce sa klienta, ktoré nie sú verejne prístupné.

V niektorých krajinách je toto tajomstvo dodržiavané striktnejšie, preto sa v nich legalizácia príjmov prostredníctvom bánk vyskytuje vo väčšej miere ako v krajinách, kde platí ohlasovacia povinnosť neobvyklých operácií.

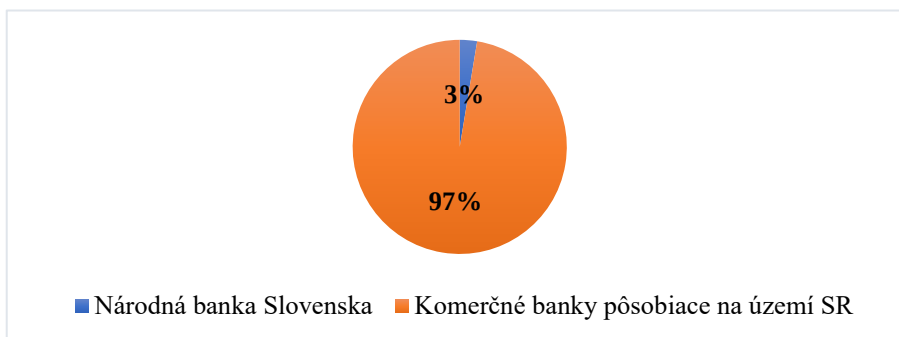
Finančné inštitúcie hľadajú určité znaky, ktoré môžu predstavovať podozrenie na legalizáciu príjmov z trestnej činnosti. Môže ísť o niekoľko vkladov na vlastný alebo cudzí účet tesne pod povolený limit, vklady v hotovosti väčšieho počtu osôb na jeden účet, opakované vklady v rámci jedeného dňa, používanie neobvyklých nominálnych hodnôt bankoviek, ukladanie bankoviek s nižšou nominálnou hodnotou a následný výber bankoviek s vyššou nominálnou hodnotu. Ďalej môžu byť realizované vklady v hotovosti a ich následný bezhotovostný prevod na iný účet, často v zahraničí, v hotovosti uhradená služba alebo finančný produkt s tým, že táto transakcia je neskôr zrušená a výplata zostatku je prevedená na účet. V mnohých prípadoch sa vkladateľ chová podozrivo a je nervózny.

V súvislosti s legalizáciou príjmov z trestnej činnosti sa na banky zameriame z toho dôvodu, že zo súboru povinných osôb predstavujú pravdepodobne najvýznamnejší subjekt. Banky majú dodržiavať zákonné povinnosti vyplývajúce z oblasti prevencie proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Dohľad nad ich dodržiavaním vykonáva Národná banka Slovenska. Zo zákona o bankách vyplýva banke úloha zahrnúť do organizačnej štruktúry pobočky zahraničnej banky aj zamestnanca, ktorý má byť zodpovedný za ochranu pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti. Za riadny výkon tohto zamestnanca zodpovedá vedúci pobočky zahraničnej banky. Banka a pobočka zahraničnej banky má aj povinnosť predkladať Národnej banke Slovenska správu o výsledku činnosti útvaru vnútornej kontroly a vnútorného auditu, ktorý obsahuje výsledky kontrolnej činnosti, zistenia a opatrenia v oblasti ochrany banky alebo pobočky banky pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti.

Banky musia mať vypracovaný vnútorný predpis, ktorý schvaľuje štatutárny orgán banky alebo vedúci zahraničnej pobočky. Tento predpis je záväzný pre všetkých zamestnancov banky. Vztahuje sa najmä na zamestnancov zaoberajúcich sa činnosťami, ktoré môžu byť vystavené riziku legalizácie príjmov z trestnej činnosti. Konkrétny predpis sa vyhotovuje na základe zákona č. 297/2008 Z. z. Trestnoprávna zodpovednosť vyplýva z ustanovení § 233 a § 234 Trestného zákona. Uvedené povinnosti bánk sú špecificky upravené v Zákone o bankách č. 483/2001 predovšetkým v § 23 a § 91.

Podľa výročnej správy Finančnej spravodajskej jednotky z roku 2015 banky nahlásili neobvyklé obchodné operácie v celkovom počte 2953 z 3264 hlásení. Tieto hlásenia boli prijaté od všetkých bánk pôsobiacich na území Slovenskej republiky (SR), vrátane Národnej banky Slovenska. Celkové hlásenia od iných finančných inštitúcií, ktoré nie sú bankou boli v celkovom počte 230 a od nefinančných inštitúcií v celkovom počte 81.

Graf č. 1 Hlásenia o neobvyklých obchodných operáciách prijaté od bánk (SR)



Zdroj: Výročná správa Finančnej spravodajskej jednotky z roku 2015, vlastné spracovanie

3.5 Legalizácia príjmov z trestnej činnosti vykonávaná prostredníctvom podnikania

Triviálny proces legalizácie príjmov z trestnej činnosti, ktorý sa využíval v minulosti a je využívaný aj v súčasnosti je vykonávaný prostredníctvom podnikania. Takýto postup legalizácie príjmov z trestnej činnosti sa zvykne uplatňovať v podnikoch kde je prítomný vysoký objem peňazí v hotovosti. Primárne bola táto metóda vytvorená aby príjmy získané z nelegálnej činnosti boli primiešavané k legálnym ziskom plynúcim z podnikania. Prvým krokom v tejto metóde pri páchaní trestnej činnosti legalizácie príjmov je nájsť si vyhovujúci podnik a potom si ho kúpiť. Kúpa napríklad už zavedenej reštaurácie je pre páchatel'ov trestného činu jednoduchšia voľba ako založiť novú reštauráciu. Zamestnanci si ani nemusia uvedomovať, že v tejto reštaurácii dochádza k legalizácii príjmov z trestnej činnosti a v skutočnosti by to ani nemali vedieť. Posledné čo vlastník tohto podniku chce, je to aby zamestnanci mali predstavu o tom na čo podnik je predurčený. Cieľom je totiž vyvolať dojem legitímneho podnikania. Nie je nevyhnutné, aby túto reštauráciu navštevovalo veľké množstvo zákazníkov, avšak vyššia návštevnosť zabezpečí dojem aktívneho podnikania, pri ktorom sú príjmy zabezpečované klientelou. Ak sú peniaze vložené do banky bez toho aby vzbudili pozornosť zamestnancov banky a poprípadе orgánov činných v trestnom konaní, znamená to, že proces bol zrealizovaný

úspešne. Povedzme, že príjmy plynú z predaja omamných alebo psychotropných látok. Následne tieto príjmy sú pridružené k výnosom z podnikania a spolu sú vložené do banky ako denná tržba. Dôležité je, že takejto reštaurácii vzniká povinnosť používať elektronickú registračnú pokladnicu na základe splnenia podmienok uvedených v zákone č. 289/2008 Z. z. o používaní elektronickej registračnej pokladnice. Nelegálne prostriedky je nutné vkladať do pokladnice v takých intervaloch, ktoré nebudú predstavovať podozrenie. Zároveň je táto transakcia podložená dokladom, ktorý predstavuje blok z elektronickej registračnej pokladnice. Pretože sa dá očakávať, že v reštaurácií sa prevažná väčšina platieb vykonáva v hotovosti, celkové príjmy sa budú zdať ako tržby za predaj jedál a nápojov poprípade iného tovaru. Môže byť ťažké odhaliť takýto podnik, ktorého hlavným cieľom je legalizácia príjmov. Jedným z najlepších pozorovateľov tejto nezákonnej činnosti sú zvyčajne banky, ktoré to zaznamenávajú ako prvé. Na začiatku vzťahu s podnikom môžu napríklad porovnávať predložené príjmy zvyčajne vo vzťahu k výške príjmom iných reštaurácií, ktoré podnikajú v podobnej územnej oblasti. Ak vznikne podozrenie, do reštaurácie môže prísť kontrola a zistiť, že ju nenavštevujú takmer žiadny klienti. Podozrivé môže byť aj to, že tržby vôbec nie sú využívané na rozširovanie podnikania alebo krytie nákladov súvisiacich s podnikaním a aj to, že reštaurácia zarába veľké sumy peňazí a dodávateľské faktúry sú oveľa nižšie alebo sú vyplácané vo väčšine prípadov v hotovosti.

3.5.1 Využitie účtovníctva v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti

Účtovníctvo ako nástroj na odhaľovanie legalizácie príjmov z trestnej činnosti je možné využiť práve pri metóde kedy sú príjmy z trestnej činnosti zlegalizované prostredníctvom podniku a to v dôsledku toho, že takýto podnik má povinnosť viesť účtovníctvo a všetky transakcie vykonávané v podniku by v ňom mali byť zachytené. Peňažné prostriedky z nezákonného zdroja sú zaznamenané v účtovníctve a to ako zdanlivo legítimne. Podľa záznamov z účtovníctva však nemusí byť zrejmé, že sa v danom podniku vykonáva legalizácia príjmov z trestnej činnosti, pokiaľ sú účtovné prípady zaznamenané takým spôsobom a v takej výške, že nepredstavujú žiaden dôvod na podozrenie. Pri niektorých transakciách však legalizácia príjmov z trestnej činnosti môže mať viditeľný vplyv na účtovné záznamy týkajúce sa rôznych účtovných skupín v závislosti od spôsobu, ktorý je na legalizáciu príjmov z trestnej činnosti použitý. Práve preto by sa malo prihliadať na obraty jednotlivých účtov a súvislosti medzi jednotlivými účtovnými prípadmi. Značné odchýlky alebo nedostatočne podložené

pôvod peňažných prostriedkov môže predstavovať riziko legalizácie príjmov z trestnej činnosti. Ak sa nelegálne príjmy zmiešavajú s tými legálnymi, plynúcimi z podnikania, sú ovplyvnené účty výnosov (*účtová skupina 60*) a predovšetkým účtové skupiny *21 – Peniaze* a *22 – Účty v bankách*. Účtovná jednotka, v našom príklade reštaurácia ponúka služby a tovar. Za jeden deň legálne zinkasuje tržby v hodnote 5 000 eur. Priebežne vkladá do pokladne aj príjmy z trestnej činnosti ako zdanlivo legítimne ku legálnym tržbám v celkovej hodnote 6 000 eur za deň. V daný deň sú peňažné prostriedky vložené na účet ako denné tržby z podnikania. Účtovanie v súhrne za deň:

Tabuľka č. 1 Účtovanie na základe zadaného príkladu

1 .	príjmový pokladničný doklad	Tržby za tovar, služby (výnosy z podnikania spolu s príjmami z trestnej činnosti)	11 000 eur	211/60x
2 .	výpis bankového účtu	Vklad na bankový účet – denná tržba	11 000 eur	221/261
3 .	výdavkový pokladničný doklad	Vklad na bankový účet	10 000 eur	261/211

Zdroj: vlastné spracovanie

Účtovanie je úplne rovnaké, či ide o zaevidovanie výnosov z podnikania alebo peňažných prostriedkov získaných z nelegálneho zdroja. Osoba, ktorá nahliada do účtovníctva nedisponuje vedomosťou, ktoré účtovné prípady sa týkajú príjmov z trestnej činnosti. Jediné podozrenie môže predstavovať celková suma výnosov respektíve veľmi rozdielny výsledok hospodárenia oproti predchádzajúcim účtovným obdobiam alebo oproti iným podnikom s rovnakým predmetom podnikania v okolí. Poverené orgány ako finančná správa a finančná polícia sú oprávnené nazrieť do účtovníctva takejto účtovnej jednotky buď na základe podnetu od osoby, ktorá podá podozrenie na legalizáciu príjmov z trestnej činnosti (podložené relevantnými dôkazmi) alebo v dôsledku vykonania kontroly na základe iného podnetu.

V účtovnej jednotke môžu byť využité aj iné spôsoby na legalizáciu príjmov z trestnej činnosti. Účtovná jednotka obstará za nelegálne príjmy napríklad pozemky (ktoré môže neskôr prenajímať alebo predáť), nakúpiť dlhodobé cenné papiere alebo poskytnúť pôžičku z nelegálnych prostriedkov iným subjektom. V dôsledku týchto operácií je ovplyvnená účtová trieda 0 – *Dlhodobý majetok*, obzvlášť účtová skupina 03 – *Dlhodobý hmotný majetok – neodpisovaný* alebo 06 – *Dlhodobý finančný majetok* spolu so súvisiacimi kalkulačnými účtami, účtami poskytnutých preddavkov na takýto majetok alebo výnosmi z tohto majetku. Za tým istým účelom ako účtovná jednotka obstarala dlhodobý finančný majetok môže obstaráť aj krátkodobý finančný majetok, ktorý sa účtuje v účtovej skupine 25 – *Krátkodobý finančný majetok*. Pri vystavení fiktívnych faktúr alebo nadhodnotení predaného tovaru a poskytnutých služieb je ovplyvnená účtová skupina 31 – *Pohľadávky*, najmä účet 311 – *Odberatelia*, poprípade niektoré účty pohľadávok v účtovej skupine 37 – *Iné záväzky a pohľadávky*. Spoločnosť môže účtovať zvýšenie pohľadávky za upísané vlastné imanie čím je ovplyvnená účtová skupina 35 – *Pohľadávky voči spoločníkom a združeniu*, v tomto prípade konkrétne účet 353 – *Pohľadávky za upísané vlastné imanie*. Legalizácia príjmov môže mať vplyv aj na účtovú skupinu 41 – *Základné imanie a kapitálové fondy* a to pri zvyšovaní základného imania a zápis tohto zvýšenia do obchodného registra. Vplyv na túto účtovú skupinu má aj prijatý dar od spoločníka (ktorý v skutočnosti tieto peniaze nedaruje). Tieto transakcie sú vykonané s použitím nelegálne získaných finančných prostriedkov. Pri legalizácii príjmov z trestnej činnosti môžu byť ovplyvnené aj niektoré účty záväzkov ako napríklad účet 331 – *Zamestnanci*, účty účtovej skupiny 23 a 46 v tom zmysle, že sa tieto záväzky splatia peňažnými prostriedkami, ktoré plynú z trestnej činnosti. V tomto prípade sa však majiteľovi týchto peňazí žiadna časť z nich nevráti späť, čiže ich pre seba nezlegalizuje. Význam to môže mať v tom prípade ak je nutné urýchlene použiť príjmy z trestnej činnosti, ktoré sú držané v hotovosti, keďže takáto situácia predstavuje vysoké riziko. Na základe uvedeného môžeme tvrdiť, že väčšina účtovných prípadov ovplyvňuje účty výnosov, ktoré narastajú v dôsledku nelegálnych príjmov. Legalizácia príjmov z trestnej činnosti má vplyv aj na účty nákladov, ktoré vznikajú v súvislosti s účtovnými prípadmi, pri ktorých účtujeme výnos. Vo väčšine takýchto prípadov však suma výnosov prevyšuje sumu nákladov. Napríklad účtovná jednotka obstará dlhodobý hmotný majetok, ktorý neskôr predá. Pri vyradení tohto majetku účtuje na ľarchu účtu 541 – *Zostatková cena predaného dlhodobého nehmotného*

a hmotného majetku, ale pri vystavení faktúry za predaj tohto majetku účtuje v prospech účtu 641 – Tržby z predaja dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku. Jediný náklad pri metóde legalizácie príjmov z trestnej činnosti prostredníctvom podnikania je splatná daň z príjmov. Z toho dôvodu sa tieto účtovné jednotky môžu snažiť o zníženie základu dane z príjmov, teda môžeme tvrdiť, že legalizáciou príjmov z trestnej činnosti sú ovplyvnené aj iné účtové skupiny práve v súvislosti s týmto úsilím. Táto snaha by však mohla prilákať pozornosť daňových úradov. Preto čiastku peňazí zaplatených na daň z príjmov radšej obetujú.

3.5.2 Využitie údajov prezentovaných v účtovnej závierke v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti

Legalizácia príjmov z trestnej činnosti nemusí mať viditeľný vplyv na účtovnú závierku a z pohľadu osoby, ktorá sa snaží príjmy z trestnej činnosti týmto spôsobom legalizovať by ani nemala mať. Predovšetkým z toho dôvodu, že na rozdiel od účtovníctva, môže do účtovnej závierky nahliadnuť ktokoľvek. V účtovnej závierke nemusí žiaden údaj predstavovať podozrenie zvlášť v tom prípade ak účtovník alebo osoba, ktorá má za úlohu peniaze získané nelegálnou činnosťou vykázat ako skutočné príjmy to urobí sofistikovaným spôsobom. Niekedy však existujú určité skutočnosti, ktoré môžu predstavovať riziko vykonávania legalizácie príjmov z trestnej činnosti a to napríklad výška obratu v jednotlivých účtovných obdobiach, v rámci odvetvia a oblasti, v ktorej firma pôsobí. Ak obrat alebo tržby neprimerane vzrástli oproti predchádzajúcim účtovným obdobiam, zisk je príliš vysoký v porovnaní s firmami v danom odvetví a v určitej oblasti, tak je potrebné podrobnejšie preskúmať pôvod príjmov. Podozrenie môže predstavovať aj vysoká hodnota peňažnej hotovosti ku koncu účtovného obdobia, neprimerane nízke náklady v porovnaní s dosiahnutými výnosmi alebo to, že vynaložené výdavky, ktoré vznikli nezodpovedajú nárastu obratu. Podľa druhu podnikania môže podozrenie predstavovať aj príliš nízka hodnota majetku v súvislosti s vysokými výnosmi. Môžeme tvrdiť, že je potrebné si všímať vybrané účty, ktoré sme už uviedli v predchádzajúcej časti *Využitie účtovníctva v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti* a súvislosti medzi nimi. Čiže to čo je podozrivé v účtovníctve sa prenesie aj do účtovnej závierky keďže účtovná závierka sa zostavuje na podklade údajov bežného účtovného obdobia.

Bezpečnejšie účtovné jednotky z tohto hľadiska sú tie, ktoré majú povinnosť overenia účtovnej závierky audítorom pretože účtovná závierka je podrobne kontrolovaná nezávislým audítorom, ktorý musí legalizáciu príjmov z trestnej činnosti jednoznačne identifikovať. Kritéria podľa, ktorých sa posudzuje táto povinnosť sú uvedené v zákone č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v §19. Naopak tie účtovné jednotky, ktoré povinnosť overovania účtovnej závierky audítorom nemajú, sú z hľadiska legalizácie príjmov z trestnej činnosti rizikovejšie. Na základe uvedených skutočností, by bolo nápomocné v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti, aby každá účtovná jednotka mala povinnosť overenia účtovnej závierky audítorom alebo iným obdobným kontrolným subjektom.

3.6 Profesia účtovníka v súvislosti s legalizáciou príjmov z trestnej činnosti

Účtovníci, môžu byť veľmi nápomocní v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti a to práve takým spôsobom, že si majú byť schopní identifikovať podozrivé údaje v účtovníctve a odchýlky, ktoré môžu vznikať práve v dôsledku legalizovania príjmov získaných z nelegálnych zdrojov. Na základe uvedeného tvrdenia usudzujeme, že účtovníctvo nedokáže pomáhať odhaľovať a predchádzať legalizácii príjmov z trestnej činnosti samostatne, ale môže byť efektívne využité v tejto oblasti práve v spojení s výkonom profesie účtovníka.

Účtovníci majú vo vzťahu k legalizácii príjmov z trestnej činnosti isté povinnosti a to nahlásiť podozrivé transakcie príslušným autoritám ak majú podozrenie, že by sa mohlo jednať o legalizáciu príjmov z trestnej činnosti. V práci sme uviedli účtové skupiny a niektoré konkrétne účty, ktoré môžu byť využité v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti keďže legalizácia príjmov môže mať na nich významný vplyv. Je nutné aby si pozorovali najmä hodnotu transakcii, časové a vecné súvislosti medzi účtovnými prípadmi a aby dbali na predloženie všetkých dokladov o vykonávaných transakciách. Na to aby boli schopní rozpoznáť legalizáciu príjmov z trestnej činnosti musia byť pravidelne školení a mať dostatočné poznatky o tejto problematike. Zároveň mali by vypracovávať alebo dodržiavať program vlastnej činnosti proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Veľmi dôležitou činnosťou, ktorú musia vykonávať je aj dôkladná kontrola svojich klientov. Jedným z kritických aspektov takéhoto procesu je identifikácia konečného užívateľa výhod. Tento krok stále predstavuje výzvu pre účtovníkov po celom svete v dôsledku nedostatku informácií zhromaždených

a zverejnených o skutočných vlastníkoch. Keďže spoločnosti nemajú právne záväzky zverejňovať vlastníkov pôžitkov, pre účtovníkov predstavuje celkom zložitú úlohu získanie spoľahlivých informácií.

Účtovníci musia byť veľmi ostražití pri svojej práci aby boli schopní identifikovať každú podozrivú transakciu. Preto je dôležité aby sledovali indikátory podozrivých transakcií. Napríklad ak spoločnosť dostane neobvyklé platby z nepravdepodobných zdrojov, ktoré nie sú v súlade s podnikaním spoločnosti. Dôvod na obavy existuje aj vtedy ak spoločnosť robí vysoké platby bez evidentného dôvodu a to aj vtedy ak sú poskytované prepojeným subjektom. Ďalším výstražným znamením je, keď spoločnosť spolupracuje s organizáciami nachádzajúcimi sa v krajinách označených finančnou akčnou skupinou za vysoko rizikové a nespôsobujúce. Ďalej by mali preskúmať všetky vysoko objemné platby. Zatiaľ čo existencia jednej alebo dokonca kombinácia viacerých ukazovateľov nemusí byť rozhodujúcim dôkazom toho, že dochádza k legalizácii príjmov z trestnej činnosti, účtovníci by napriek tomu mali ostať obozretní.

Účtovníci čelia podozrivým páchatelom na prvom stupni. Nemali by však vykonávať ďalšie kroky pri odhaľovaní legalizácie príjmov z trestnej činnosti patriace do kompetencie orgánov, ktoré sú na to poverené. Ak tak urobia, riskujú zverejnenie informácií, ktoré by mohli ohroziť akékoľvek nadchádzajúce alebo prebiehajúce vyšetrovanie. Namiesto toho by účtovníci mali podávať hlásenie o podozrivých transakciách povereným orgánom a umožniť im aby sa o túto záležitosť neskôr postarali. Táto zákonná požiadavka je však uložená akémukoľvek zamestnancovi alebo majiteľovi podniku a nielen účtovníkom. Napriek skúsenostiam však môže dôjsť pri návale iných činností (napríklad pre iné spoločnosti) k prehliadnutiu skutočností vedúcich k legalizácii príjmov z trestnej činnosti či už z dôvodu nedbanlivosti alebo aj zámernému „prižmúreniu očí“ v prípade nejasne preukázaných finančných operácií firmy.

Na druhej strane účtovníci môžu napomáhať príjmy z trestnej činnosti legalizovať. Dôvody prečo takto konajú môžu byť rôzne – vydieranie, vyhrážanie alebo atraktívne úplatky. Osoby, ktoré vykonávajú trestnú činnosť si chcú zabezpečiť služby, ktoré ponúkajú dodatočnú legitímnosť finančných operácií. Najväčší priestor pre legalizáciu príjmov z trestnej činnosti v podnikateľských subjektoch je tak z tohto pohľadu na účtovníkoch, ktorí nevykonávajú svoju

profesiou čestne. Sú vybavení vedomosťami a skúsenosťami o tokoch finančných prostriedkov vo firme a dokážu zlegalizovať príjmy z trestnej činnosti takým spôsobom, ktorý je náročné zo strany iného pozorovateľa zistiť a dokázať. Stopy v účtovníctve sú minimálne a takmer nezistiteľné z dôvodu dômyselne zrealizovaných účtovných transakcií. Z uvedeného dôvodu nevzniká v spoločnosti zo strany iných zamestnancov nedôvera k finančným tokom firmy a nemajú dôvody dať podnet na kontrolu a nahliadnutie do účtovníctva spoločnosti externým organizáciám alebo orgánom činných v trestnom konaní. Samotní účtovníci sú si vedomí svojej protispoločenskej činnosti, no napriek hroziacim trestom sú ochotní riskovať napríklad za obnos, ktorý im je za túto činnosť vyplatený. Štát by mal vyvinúť väčšiu snahu aby sa počet takýchto účtovníkov znižoval. Toto však predstavuje veľmi ťažkú, skoro až nemožnú úlohu. V prípade vyhrážania môžu mať ľudia od, ktorých sa požaduje príjmy zlegalizovať strach. Nápomocná by bola väčšia dôvera občanov v políciu a dostatočná ochrana, v takom rozsahu ako títo ľudia očakávajú. Niektorí účtovníci porušujú zákon a pomáhajú príjmy legalizovať za vysoké sumy peňazí. Pokiaľ ide o obrovské sumy peňazí, častokrát ide zdravý rozum bokom. Peniaze však nemusia byť len podstatou problému, môžu aspoň v niektorých prípadoch predstavovať aj podstatu jeho riešenia. Vyššie mzdy za výkon tejto profesie by mohli zabezpečiť to, že viac účtovníkov by odmietlo napomáhať legalizácii príjmov plynúcich z trestnej činnosti.

3.6.1 Etický kódex a základné etické princípy účtovníkov

Problematiku etického správania okrem zákonov môžu upravovať aj etické kódexy. Tieto kódexy majú za úlohu formalizovať etické pravidlá. Za porušenie týchto pravidiel nehrozia síce žiadne tresty (peňažného alebo nepeňažného charakteru), ale ich porušenie môže vyvolať odsúdenie verejnosťou. Ide o pravidlá vo všetkých oblastiach spoločenského života na základe ktorých možno rozlíšiť správne a nesprávne konanie. Nejde len o pravidlá ľudského spolužitia, ale aj ekonomických činností. To znamená, že tieto dokumenty majú pomôcť profesionálom, aby vykonávali ich povolanie čestne a bezúhonne a určite by mali byť ich obsahom poučení. Významným faktorom toho, či etické pravidlá stanovené v takomto kódexe budú dodržiavané, je kultúra organizácie, v ktorej sa uplatňujú. Kódexy by mali slúžiť ako efektívny regulátor ľudského správania a to nie len pri vykonávaní určitého druhu profesie, ale aj všeobecne v spoločnosti. „Aplikujúc uvedené fakty na účtovnícku profesiu môžeme vyvodiť záver, že účtovník využíva etiku, resp. etické správanie a konanie, aby mohol svojimi

osobnými rozhodnutiami prispieť k naplneniu základného cieľa účtovníctva, a teda poskytnúť verné a pravdivé zobrazenie všetkých, v podniku realizovaných aktivít.“ (Vlkoľáčková, s. 173, 2011)

Pri výbere účtovníka do zamestnania musí zamestnávateľ dbať nielen na odborné vedomosti, ale aj určité charakterové črty. Tieto vlastnosti spolu možno pomenovať ako eticko - profesionálne. Po nástupe do zamestnania sa odborný účtovník okrem výkonu svojej profesie zaväzuje po celú dobu trvania pracovného pomeru dodržiavať etické princípy, s ktorými by mal byť dobre oboznámený. Pri výkone práce by mal konať čestne a poctivo, tak aby nedošlo k poškodeniu jeho povesti alebo dobrého mena profesie účtovníkov alebo celej firmy. Takéto správanie definuje princíp *bezúhonnosti*. Za ďalší základný etický princíp sa považuje *objektívnosť*. Od odborných účtovníkov sa vyžaduje spravodlivosť a nestrannosť. To znamená, aby si zachoval objektívny pohľad na skutočnosť aj napriek pôsobeniu vonkajšieho, ale aj interného prostredia. Odborní účtovníci by mali poskytovať kvalifikované odborné služby. Ich *odborná spôsobilosť* nezáleží len na získaných vedomostiach, ale aj na ich udržiavaní a zdokonaľovaní. Zároveň by pri poskytovaní týchto odborných služieb mali vykonávať *riadnu starostlivosť* a konať poctivo. Pri výkone profesie účtovníka, by mali byť dodržiavané príslušné zákony a právne predpisy. Účtovník musí byť úprimný a čestný, aby nedochádzalo k manipulácii účtovných informácií. Na plnení týchto povinností je založený princíp *profesionálneho správania*. Okrem uvedených základných princípov je ešte niekoľko ďalších, napríklad dôslednosť, precíznosť, zodpovednosť alebo dochvilnosť.

Napriek tomu, že účtovník dodržiava etické princípy a zákony, môže sa dostať do kontaktu s nezákonnou činnosťou. Mal by byť schopný túto činnosť identifikovať a následne sa jej zdržať, tým, že si zachová profesionálny prístup. Okrem toho by mal odmietnuť ďalšiu prácu alebo spoluprácu v danej oblasti. Čiže napríklad ak príde za účtovníkom niekto, kto chce aby mu príjmy pomohol zlegalizovať za úplatok, mal by takúto prácu odmietnuť a nahlásiť takúto skutočnosť orgánom činnom v trestnom konaní. Opatrenia a povinnosti voči nezákonnej činnosti týkajúcej sa úloh profesionálneho účtovníka sú upravené zákonom. Je nutné aby takíto profesionáli okrem toho, že rozoznávajú nelegálnu činnosť, posúdili, či existujú opatrenia, ktoré by eliminovali alebo úplne odstránili túto hrozbu. „Profesionálny účtovník musí mať vždy na pamäti, že je nevyhnutné, aby pri komunikácii so zainteresovanými osobami vychádzal z uznávaných morálnych noriem. Teda aby nielen obsah údajového výstupu vykazoval

požadované parametre, ale aby aj forma podania bola spoločensky prijateľná.“ (Staríčková, str.5, 2016)

V Slovenskej republike sa účtovníci môžu riadiť dvomi kódexami. Rada IFAC (International Federation of Accountants) založila Medzinárodný výbor IFAC pre etické štandardy, ktorý vypracoval a vydal vysoko kvalitné štandardy pre účtovníkov a audítorov. Tento výbor bol založený pre plnenie základných cieľov a to podporovať profesiu audítorov a účtovníkov a slúžiť verejnému záujmu. Medzinárodné štandardy, ktoré vydal Medzinárodný výbor IFAC sa používajú na celom svete, pričom na Slovenskej republike je upravený na podmienky Slovenskej komory audítorov. Ďalší etický kódex, ktorí sa účtovníci zaväzujú dodržiavať je vydaný Slovenskou komorou certifikovaných účtovníkov. Cieľom tohto kódexu je, rovnako ako v prípade medzinárodne používaného kódexu vydaného IFAC, zabezpečenie vierohodnosti predkladaných informácií, poskytovanie služieb, ktoré sú v súlade s právnymi predpismi i odbornými štandardmi. Zároveň má byť zabezpečené upevnenie dôveryhodnosti profesie účtovníkov prostredníctvom služieb poskytovaných profesionálmi v tejto oblasti. Povinnosťou certifikovaného účtovníka je predovšetkým hájiť verejný záujem a to aj v prípade, že je v rozpore s jeho osobným záujmom alebo záujmom organizácie, v ktorej je zamestnaný. Odlišnosť oproti medzinárodne uznávanému kódexu je len v štruktúre obsahu.

Záver

Legalizácia príjmov, ktoré plynú z trestnej činnosti je celosvetový problém. Preto je zrejmé, že sa týka aj ekonomiky Slovenskej republiky. Existujú už mnohé opatrenia na jej predchádzanie a rôzne druhy sankcií, ktoré majú odradiť páchatel'a od legalizácie nelegálnych prostriedkov. Aj napriek tomu, že stav sa oproti minulosti výrazne zlepšil, či už vďaka zvýšenému počtu nahlasovaných neobvyklých operácií alebo sprísneniu legislatívy, stále naša a ani ostatné krajiny nedosahujú uspokojivé výsledky. Treba povedať, že legalizácia príjmov z trestnej činnosti je taký druh trestného činu, ktorý pravdepodobne nikdy nevymizne. Vlády po celom svete sa však môžu snažiť aspoň o elimináciu jeho výskytu a vplyvov na ekonomickú situáciu štátov. Aspekty, ktoré v súčasnej dobe hrajú proti opatreniam na prechádzanie legalizácie príjmov z trestnej činnosti sú novodobé technológie, virtuálne meny a voľný pohyb kapitálu v rámci Európskej únie. Práve tieto nástroje a skutočnosti umožňujú priestor pre nové metódy legalizácie príjmov z trestnej činnosti. Preto je potrebné neustále sledovať situáciu a vyvíjať nové opatrenia, ktoré budú prispôbené novej situácii. Bariéry proti nezákonným činnostiam sa však zvyčajne začínú vyvíjať až potom čo sú už vykonávané. Preto by v niektorých prípadoch bola vhodná rýchlejšia reakcia na spozorovaný problém. Na legalizáciu príjmov z trestnej činnosti by sa malo pozerieť ako na samostatný trestný čin, ale nesmie sa zabúdať na to, že je príznakom iných trestných činov.

Cieľom bakalárskej práce bolo poukázať na využitie účtovníctva v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti v podmienkach Slovenskej republiky. Tento trestný čin má v niektorých prípadoch vplyv na účtovníctvo a preto môže byť nápomocné pri odhaľovaní legalizácie trestnej činnosti, prípadne jej zabrániť. Riziko však predstavuje ten prípad, ak sú operácie na zlegalizovanie trestných výnosov zorganizované takým spôsobom aby neboli badateľné. Je celkom náročné využívať účtovníctvo v boji proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Veľmi nápomocní v tejto oblasti môžu byť účtovníci a audítori, ktorí majú mať adekvátne skúsenosti a vedomosti na odhalenie tohto trestného činu. Práve preto tieto profesie už v súčasnosti patria do okruhu povinných osôb. Podávané hlásenia o neobvyklých obchodných operáciách od účtovníkov sú však stále v pomerne nízkom počte. Je potrebné preto urobiť viac pre pomoc účtovníkom v tejto oblasti.

Zoznam použitej literatúry

Knihy, zborníky a časopisy:

STIERANKA, J. 2001. *Pranie špinavých peňazí*. Bratislava : EPOS, 2001. ISBN 80- 8057- 410- 3 .

SCHOTT, P A.2006. *Reference guide to anti-money laundering and combating the financing of terrorism*. Washington, D . C . : The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank/ The International Monetary Fund, 2006. ISBN 0 -8213-6513- 4

KOTRASOVÁ, Ľuboslava. Systém ochrany pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a financovaním terorizmu In. *Poistné rozhľady*. ISSN 1335-1044, 2016, roč. 22, s. 8-10.

VLKOLÁČKOVÁ, Miroslava. Profil účtovníka z pohľadu etiky. In. *Účtovníctvo a audítorstvo v procese svetovej harmonizácie 2011* Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. s. 173-175. ISBN 978-80-225-3288-4

Zdroje dostupné na internete:

STARÍČKOVÁ, Zuzana. Etika účtovníctva, ekonomická kriminalita a forenzný audit v podnikovej praxi. [online] In: *FOR FIN, Odborný mesačník pre financie a investovanie*. Bratislava : Fin Star, dátum publikovania, roč. 3, 7-8, s. 1-12 [01.05.2018]. ISSN 1339-5416.

Dostupné na internete:

http://www.derivat.sk/files/2016_casopis%20forfin/FF_Jul_August_2016_Ekon.kriminalita_1.pdf

<http://www.fatf-gafi.org/about/>

<https://www.minv.sk/?fatf-1>

<https://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom/dohlad/prevencia-legalizacie-prijmov-z-trestnej-cinnosti-a-financovania-terorizmu>

<https://www.podnikajte.sk/pravo-a-legislativa/c/2167/category/zakonne-povinnosti-podnikatela/article/smernica-proti-legalizacii-prijmov-trestna-cinnost.xhtml>

https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/fsj/Vs%20FSJ%20za%20rok%202015.pdf

<https://www.accountancyage.com/aa/analysis/1782104/revealed-accountants-aiding-money-laundering>

http://files.acams.org/pdfs/English_Study_Guide/Chapter_2.pdf

<https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=zakon-o -ochrane-pred-legalizaciou-prijmov-z -trestnej-cinnosti-bude-prisnejši>

<https://economictimes.indiatimes.com/slideshows/economy/six-ways-in-which-black-money-is-created/method-1 -multi-level-marketing-scheme/slideshow/10763533.cms>

<https://www.investopedia.com/terms/h/hawala.asp>

Právne predpisy:

1. Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu
2. Zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov
3. Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon
4. Zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov
5. Zákon č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov
6. Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve
7. Zákon č. 289/2008 Z. z. o používaní elektronickej registračnej pokladnice
8. Zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch a investičných službách